

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

У статті розглядаються методи дослідження інвестиційного середовища держави, проблеми формування сприятливого інвестиційного іміджу України та основні шляхи його поліпшення.

В статье рассматриваются методы исследования инвестиционной среды государства, проблемы формирования благоприятного инвестиционного имиджа Украины, и основные пути его улучшения.

The methods of research of investment environment of the state, problem of forming of favourable investment image of Ukraine, and basic ways of his improvement are examined in the article.

Ключові слова: інвестиційний клімат, інвестиційна політика, пріоритети, потенціал, міжнародний інвестиційний імідж.

В умовах трансформації економіки України особливо важливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності. Дослідження свідчать про те, що процеси економічного росту обумовлюються обсягом і темпами зростання інвестицій, їхньою структурою та якісними характеристиками. Незважаючи на деяке погавлення інвестиційного процесу в Україні, позитивні тенденції в інвестиційній сфері ще не набули стійкого характеру. Крім того, в умовах перебудови економічних відносин продовжують діяти чинники, що стримують покращення інвестиційного клімату.

Інвестиційний клімат – важлива складова системи економіки, яка має створити передмови для стабільного інвестиційного зростання шляхом активної інвестиційної діяльності. Проблема підвищення ефективності інвестиційного процесу є однією із найважливіших. Але в Україні інвестиційна активність внутрішніх і зарубіжних інвесторів значною мірою стримується за рахунок сформованого несприятливого інвестиційного середовища та цілої низки зовнішніх і внутрішніх чинників. Тому проблема покращення інвестиційного клімату України є надзвичайно актуальною на сьогоднішньому етапі економічного розвитку України.

Питання стану інвестиційного клімату та шляхи його вдосконалення досліджували такі вчені економісти: О.Колянко [5], М.Лесечко [6], О.Малютін [9], Р.Попелюхов [10], В.Степанова [11], Т.Сугай [12], Г.Харламова [14-16], С.Черничинець [17] та інші. До найвідоміших зарубіжних науковців з даної проблематики можна віднести Р.Барроу, Ч.Брауна, Дж.Бейлі, Л.Дж.Гітмана, М.Джона, Дж.М.Кейнса, Е.Хансена, У.Шарпа та інших. Незважаючи на велику кількість оригінальних і змістовних наукових праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених з досліджуваної проблематики, слід зазначити, що питання інвестиційної привабливості держави на мікро- та макроекономічному рівні залишається відкритим.

Метою статті є дослідження стану інвестиційної привабливості через аналіз обсягів прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та міжнародних інвестиційних рейтингів, визначення основних шляхів його поліпшення.

Інвестиційний клімат держави – це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів. Сприятливий інвестиційний клімат має забезпечити захист інвестора від інвестиційних ризиків.

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать соціально-економічна динаміка, ефективність залучення до світового поділу праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки.

Проблемі покращення інвестиційного клімату на державному рівні увага приділяється ще з 1991 року. На сьогодні в Україні інвестиційна діяльність регулюється низкою Законів України («Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», Конвенцією «Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами» ратифіковану Законом України у 2000 р. тощо), понад 10 Указами Президента, а також Постановами та Розпорядженнями Кабінету Міністрів України. При КМУ створено координаційно-моніторинговий комітет з питань модернізації інвестиційного середовища, який повинен визначати головні пріоритети у розв'язанні проблем прискореного розвитку інвестиційної інфраструктури у сфері технологічного забезпечення [9, с.70].

Згідно з цими нормативно-правовими актами, в Україні передбачено рівні права і гарантії захисту інвестицій для всіх суб'єктів інвестиційної діяльності. Водночас на захист іноземних інвестицій та формування рамкових умов для міжнародної інвестиційної діяльності додатково спрямовано ратифікацію Вашингтонської Конвенції про порядок вирішення інвестиційних суперечок між державами та іноземними особами та угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій, які підписані з 70 країнами світу [7; 10, с.24-28].

Існують різні підходи до оцінки інвестиційного клімату національної економіки, що розрізняються залежно від цілей дослідження, кількості аналізованих показників і їх якісних характеристик. Поняття інвестиційного клімату може розглядатися як на мікро-, так і на макроекономічному рівнях, охоплюючи максимальну кількість економічних характеристик, показників торгівлі, характеристик політичного клімату, законодавчого середовища для інвестицій, що дозволяє глибоко і всебічно оцінити ситуацію в країні на даний момент і судити про можливість її розвитку.

Макроекономічний рівень містить в собі показники політичного (включаючи законодавство), економічного і соціального середовища для інвестицій. На мікроекономічному рівні інвестиційний клімат проявляє себе через двосторонні відносини фірми-інвестора і конкретних державних органів, господарських суб'єктів-постачальників, покупців, банків, а також профспілок та трудових колективів приймаючої країни. На цьому рівні відбувається конкретизація узагальненої оцінки інвестиційного клімату в ході реальних економічних, юридичних, культурних контактів іноземної фірми з новим

середовищем [2, с.22-23].

Аналіз міжнародних інвестиційних рейтингів свідчить про невисокі інвестиційні позиції України та приналежність її до групи країн з рівнем розвитку значно нижчим від середнього [4]. Тому проблема підвищення позиції інвестиційної привабливості України як за допомогою внутрішніх, так і зовнішніх інвестиційних джерел є вкрай актуальною.

Іноземне інвестування в Україну значною мірою відбувається за моделлю слаборозвинених країн. Україна є ареною боротьби за збут, а не місцем вкладання капіталу з метою налагодження виробництва. Популярність країни як глобального виробничого майданчика поки невелика [16, с.3-8].

Перебіг сучасних політичних процесів та практична реалізація встановлених цілей та пріоритетів поліпшення інвестиційного клімату в Україні, переважно негативно впливають на інвестиційний клімат і, зокрема, на міжнародну інвестиційну привабливість України, підвищують ризики для інвесторів, зумовлюючи тим самим втрати в конкурентній боротьбі за світові інвестиційні ресурси. В економіку України в 2010 р. іноземними інвесторами вкладено 5,986 млрд. дол. США ПІІ, що на 6,2% більше, ніж у 2009 р. (5,635 млрд. дол. США). Приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, втрат, курсової різниці тощо, за 2010 р. склав 4,655 млрд. дол. [3]. Разом із тим, суттєвим проривом у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки таке надходження ПІІ назвати не можна, оскільки 52,5% ПІІ надійшли у фінансову діяльність, операції з нерухомістю та торгівлю, а частка інвестицій в підприємства промисловості набагато менша і становить 33,1% від загального обсягу ПІІ в Україну, хоча порівняно з 2009 роком відбулося певне покращення ситуації, коли на промисловість припадало лише 22,5% від загальних інвестиційних надходжень [3].

Протягом останніх років Україна залучила ПІІ в декілька разів менше, ніж інші країни Центральної та Східної Європи, а частка країни в світових потоках ПІІ, за останні досліджувані роки, залишається надзвичайно низькою у рамках близько 0,3-0,8 % загальносвітового рівня ПІІ [10, с.25].

Більшість світових експертів не прогнозують для України значних зрушень у сторону покращення ситуації на інвестиційному ринку, на такі прогнози наштовхують низка чинників, нестабільна політична ситуація, високий рівень безробіття, погіршення соціально-економічних показників тощо. Ключовими характерними особливостями, які стримують поліпшення інвестиційного клімату, є: 1) відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного національного плану дій, який є прийнятним та дотримується усіма політичними «командами» й орієнтований на забезпечення усім суб'єктам економічних відносин рівних економічних прав та обов'язків у здійсненні фінансово-економічної діяльності; 2) обмеженість потенціалу залучення ПІІ в Україну через приватизацію державних підприємств; 3) переобтяженість

регуляторними нормами та складність податкової системи; 4) суттєве податкове навантаження; 5) недієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, а також низький рівень захисту інвесторів; 6) низький рівень ефективності законодавства з питань корпоративного управління, що обумовлює виникнення конфліктів та протистоянь із залученням силових органів, блокування діяльності підприємств, нагнітання соціальної напруженості; 7) негативний міжнародний імідж України, який склався внаслідок відсутності масових «успішних» інвестиційних історій, які б могли слугувати засобом реклами національного інвестиційного клімату; низький рівень підготовки суб'єктів національної економіки до формування інвестиційних пропозицій; значні диспропорції регіонального та галузевого розвитку, що обумовлюють концентрацію інвестицій у вузьких сегментах ринків та територій; застарілість інфраструктури тощо [10, с.27].

Враховуючи ці обставини і усвідомлюючи важливість поліпшення інвестиційного клімату в Україні, головним завданням на короткострокову перспективу є підготовка необхідної правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату й формування основи збереження та нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки [10, с.27].

Інвестиційний потенціал України характеризується залежністю від економічних ризиків як на мікро-, так і на макроекономічному рівнях. Тому на даному етапі потрібні комплексні інституційні зміни, реструктуризація економіки на сучасній технологічній базі. А специфіка теперішньої ситуації в Україні в тому, що всі зміни в сторону покращення інвестиційного середовища для бізнесу, потрібно провести якомога швидше, з огляду на участь України в проєкті ЄВРО-2012 (від якого очікують залучення іноземних інвестицій у розмірі близько 20 млрд. дол. США) [9, с.74].

Досить позитивним моментом є те, що необхідність поліпшення інвестиційного середовища усвідомлюється і урядом, і Президентом України.

Список використаних джерел:

1. Бутняров А. Сприятливий інвестиційний клімат країни - запорука залучення іноземних інвестицій / А. Бутняров // Ринок цінних паперів України. - 2008, - № 3-4. - С. 29-32.
2. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності: підручник / М.П. Денисенко. - К. : Аперта, 2003. - 338 с.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. - Назва з екрана.
4. ЄБА. Індеси інвестиційної привабливості. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL : <http://www.eba.com.ua/ua/projects/index.html>.
5. Колянко О.В. Організаційні аспекти формування сприятливого інвестиційного клімату регіону / О.В. Колянко // Регіональна економіка . - 2009. - № 2. - С. 66-70.
6. Лесечко М.Д. Інвестиційний клімат: теорія і практика: Монографія / М. Д. Лесечко, А. О. Чемерис, О. М. Чемерис. - Львів : ЛФ УАДУ, 2001. - 166 с.
7. Мальський М. Інвестиційний арбітраж: нові альтернативи традиційним проблемам. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: http://www.arzinger.ua/file_collection/ru/stattja_YurGaz_invest_arb.pdf. - Назва з екрана.
8. Малинська О.О. Формування моделі оцінки інвестиційного клімату регіону та особливості її використання. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL:

ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

---

http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_1/146.pdf. - Назва з екрана.

9. Матюлін О.К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О.К. Матюлін // Фінанси України. - 2008. - № 11. - С. 64-74.

10. Попельнюхов Р.В. Інвестиційна привабливість економіки України / Р.В.Попельнюхов // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - № 21. - С. 24-28.

11. Степанова В. Инвестиционный климат в Малайзии и влияние мирового кризиса 2008-2009 гг. на прямые иностранные инвестиции / В. Степанова // Международная экономика. - 2009. - № 5. - С. 60-67.

12. Сугай Т.Ю. Стан інвестиційного клімату в АПК України / Т.Ю. Сугай // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 10 (112). - С. 18-24.

13. Худавердієва В.А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В.А. Худавердієва // Фінанси України. - 2010. - №6. - С. 62-71.

14. Харламова Г.О. Американсько-українське інвестиційне співробітництво в умовах глобалізації / Г.О. Харламова // Економіст. - 2009. - №2. - С. 41-43.

15. Харламова Г.О. Ефекти конвергенції / дивергенції у регіональному інвестиційному кліматі України / Г.О. Харламова // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - №4. - С. 4-7.

16. Харламова Г.О. Інвестиційна позиція та перспективи інтеграції України у міжнародний інвестиційний простір / Г.О. Харламова // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - №20. - С. 3-8.

17. Чернишинець С.П. Формування інвестиційного клімату регіону. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/eprom/2009_47/st_47_15.pdf. - Назва з екрана.